

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 23ΗΣ ΜΑΪΟΥ 1978

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ
ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΑΡΑΜΗ

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ. ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τηρεῖ μὲ εὐλάβεια τὸ ἱερὸ ἔθιμο νὰ τιμᾷ, σὲ δημοσία ἐπιμνημόσυνο συνεδρίαση, τὴ μνήμη τῶν μελῶν της, ποὺ ἀπέρχονται ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτό.

Οἱ στέφανοι, τοὺς ὁποίους οἱ ἄνθρωποι ἀπονέμουν στοὺς συγχρόνους των, χαρίζουν χαρὰ σ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν τὴν τύχη νὰ τιμῶνται κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ζωῆς των. Οἱ στέφανοι ὅμως, οἱ ὁποῖοι ἀπονέμονται μετὰ θάνατον, δηλαδὴ ἡ τιμητικὴ διαμνημόνευση καὶ τὸ ἐγκώμιο τοῦ ἔργου καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἐκλιπόντων, συμβολίζει, κατὰ ἓνα τρόπο, τὴν παρὰ τὴν αὐτονομίαν τῆς πνευματικῆς των παρουσίας.

Αὐτὸ τὸ συμβολισμὸς ἐπιφέρει ἢ παράδοση τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, νὰ τιμᾷ μεταθανάτως τὰ μέλη της καὶ νὰ παρατείνει, κατὰ τὸν τρόπον αὐτόν, τοὺς ψυχικοὺς καὶ πνευματικοὺς δεσμούς της μὲ τὴ μνήμη ἐκείνων.

Πρὶν ἀπὸ δέκα περίπου χρόνια, τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1968, καὶ τὴν ἴδια αὐτὴ ἑσπερινὴ ὥρα, ἡ αἴθουσα αὐτὴ τῆς Ἀκαδημίας ἀκτινοβολοῦσε ἀπὸ λάμψη καὶ χαρὰ, μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα χαρμόσυνη καὶ πανηγυρικὴ.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὑπεδέχετο τότε ἓνα νέο μέλος της, τὸν Ἰωάννη Χαραμῆ.

Ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας, ὁ ἀείμνηστος Ἐρρίκος Σκάσσης, εἶχεν ἀρχίσει τὸν καθιερωμένο χαιρετισμὸ του πρὸς τὸ νέο Ἀκαδημαϊκὸ, μὲ αὐτὰ τὰ λόγια: «Θὰ ἐπεθύμουν πολὺ νὰ σὲ ἐγκωμιάσω, ἀλλὰ δὲν εἶμαι Ἀσκληπιάδης, δι' αὐτὸ δίδω τὸν λόγον εἰς τὸν φίλον Ἀκαδημαϊκὸν κ. Λοῦρον».

Καὶ ὁ κ. Λοῦρος ἔλαβε τότε τὸ λόγο καὶ ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιο τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ.

Αὐτὰ ἔγιναν τότε, στὴν αἴθουσα αὐτή, πρὶν ἀπὸ 10 χρόνια.

Ἄλλὰ ὁ χρόνος κυλᾷ ἀδυσώπητος, καὶ ὁ Τροχὸς τῆς Εἰμαρμένης στρέφεται ἀπαθῆς, ἀμείλικτος καὶ χωρὶς διακρίσεις.

Καὶ μία τέτοια στροφή τῆς Μοίρας τῶν ἀνθρώπων μᾶς συναθροίζει πάλιν τώρα σ' αὐτὴν τὴν ἴδια αἴθουσα, τὴν ἴδια αὐτὴ ἐσπερινὴ ὥρα.

Ὅμως τώρα, ὁ Ἰωάννης Χαραμῆς, δὲν εἶναι μεταξὺ ἡμῶν.

Ἄφου ἐπὶ δέκα χρόνια ὁ Ἰωάννης Χαραμῆς ἐγέμισε μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ αὐτοῦ τὴν αἴθουσα, ἀφου κατέκτησε τὴν ἀγάπην ὄλων μας μὲ τὴν εὐγένεια καὶ τὸν ἀνθρωπισμὸν του, — μᾶς καλεῖ τώρα ἐδῶ, ὀρφανούς, χωρὶς αὐτόν, νὰ τὸν ἐνθυμηθοῦμε, νὰ ἐξυμνήσουμε τὴν ἀρετὴν του καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν του ἀξίαν.

Εἶπα πρὶν ἀπὸ λίγο, ὅτι ὁ Ἰωάννης Χαραμῆς δὲν εἶναι μεταξὺ ἡμῶν.

Τὸ εἶπα ἄραγε σωστά; Ὁ Χαραμῆς δὲν εἶναι ἄραγε τώρα ἐδῶ, μεταξὺ ἡμῶν;

Εἶναι τόσον νωπὸ ἀκόμη τὸ πένθος μας, καὶ τόσον βαθειὰ ἡ ἀγάπη ποὺ εἶχαμε γι' αὐτόν, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔφυγε ὁ Χαραμῆς τόσο γρήγορα ἀπὸ τὴν αἴθουσα αὐτή. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἔχουν ἔντονη προσωπικότητα καὶ ἀκτινοβολία, οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὸν ποιητὴν, «μεγάλως ἠγαπήθησαν» κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς των, — ὅταν ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτό, — τότε οἱ ἐπιζῶντες δὲν ἠμποροῦν νὰ παραδεχθοῦν αὐτὸ τὸ πραγματικὸν γεγονὸς τοῦ ψυχροῦ κενοῦ καὶ τῆς παγερᾶς ἀπουσίας. Γι' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ὅλοι βλέπουμε τώρα τὸν Ἰωάννη Χαραμῆ παρόντα. Πιστεύω ὅτι ὄχι μόνον ἡ σκέψις μας στρέφεται πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὰ βλέμματα ὄλων τῶν συναδέλφων αὐτὴ τὴ στιγμὴ στρέφονται πρὸς τὴ θέσιν ἐκεῖνην, ποὺ ὁ Χαραμῆς συνήθιζε νὰ καταλαμβάνει κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν συνεδριάσεών μας. Καὶ εἰς τὴ θέσιν αὐτὴ εἶναι καὶ τώρα παρὼν ὁ ἀλησμόνητος συνάδελφός μας.

Μὲ μάρτυρας λοιπὸν ὄχι μόνον ἡμᾶς ὄλους, ἀλλὰ καὶ μὲ μάρτυρα αὐτὴ τὴν ἀόρατη καὶ σιωπηλὴ, ἀλλὰ καὶ τόσο ζωντανὴ παρουσία, καλεῖται τώρα ὁ συνάδελφος κ. Λοῦρος νὰ ἐγκωμιάσει τὸν Ἰωάννην Χαραμῆν, ὅπως τὸν εἶχεν ἐγκωμιάσει καὶ τότε, πρὶν ἀπὸ 10 χρόνια.

Κύριε Λοῦρε, τὸ γνωρίζω ὅτι ὁ κληρὸς σας εἶναι βαρὺς. Θὰ ἀνέλθετε στὸ βῆμα, μὲ καρδιὰ δακρυσμένη, γιὰ νὰ μιλήσετε γιὰ τὸν ἐγκάρδιον φίλον σας καὶ τὸν ἀγαπητὸν σὲ ὄλους μας φίλον ἐπίσης καὶ συνάδελφον. Θὰ σᾶς ἀκούσουμε ὅλοι μὲ βαθύτατη συγκίνηση. Ἄλλὰ θὰ σᾶς ἀκούει, προσέξετε, καὶ ὁ Ἰωάννης Χαραμῆς ἀπὸ ἐκεῖνην ἐκεῖ τὴ θέσιν. Καὶ θὰ μετρᾷ τὰ λόγια σας, μὲ τὴν εὐγένειαν, μὲ τὴν φιλοφροσύνην καὶ μὲ τὴν μετριοφροσύνην ποὺ τὸν διέκρινε, καὶ ἡ ψυχὴ του θὰ χαίρει

καὶ θὰ ἀγάλλεται, ἐπειδὴ τὸν ἐνθυμούμεθα μὲ τόσην ἀγάπη. Καὶ θὰ τὸν ἐνθυμούμεθα πάντοτε.

Κύριε Λουῖρε, εἶναι τώρα ἡ συγκινητικὴ στιγμή, διὰ νὰ ἀνέλθετε σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἐπιμνημόσυνο βῆμα. . .

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

Ἔστερ' ἀπὸ τὰ συγκλονιστικὰ λόγια τοῦ κ. Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας συγκεντρῶνω ὅλη τὴν ψυχραιμία πὺν ἐπιβάλλει τὸ ἐπίσημο τοῦτο βῆμα στὴ συγκίνηση τοῦ φίλου, γιὰ ν' ἀνταποκριθῶ στὴν ἐντολὴ τῆς Ἀκαδημίας καὶ νὰ προβῶ, σύμφωνα μὲ τὸν παραδοσιακὸ ὄρο, στὸ ἐπιστημονικὸ μνημόσυνο τοῦ Γιάννη Χαραμῆ, τακτικοῦ μέλους τῆς Ἀκαδημίας, πὺν ἐγκατέλειψε τὸν κόσμον τοῦτο στίς 14 Ἰανουαρίου 1978.

Ἡ οἰκογένεια Χαραμῆ πρωτοεμφανίζεται στὴν Ὑδρα γύρω στὸ 1750, ὅπως πολλὰ ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς μαρτυροῦν. Ἀπὸ τὸ 1775 πὺν ἀρχίζει τὸ ἐπίσημο δημοτολόγιο τῆς Ὑδρας μέχρι καὶ σήμερα, ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας εἶναι ἐκεῖ γραμμένα λεπτομερειακά.

Οἱ Χαραμῆδες ἦσαν Ἀλβανόφωνοι Χριστιανοὶ ἀπὸ τὰ Γιάννενα, ὅπως οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι τῆς Ὑδρας, ὑπολείμματα τῶν ὀπαδῶν τοῦ Σκενδέρμπεη, πὺν κληρηγούμενοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἔφτασαν στὰ ἀνατολικά παράλια τοῦ Μωριά καὶ τὰ νησιά.

Ὁ Γιάννης Χαραμῆς ἤξερε ἀρκετὰ καλὰ τὰ Ἀρβανίτικα. Τὰ ἔμαθε ἀπὸ τὸν πατέρα του Σπήλιο Χαραμῆ πὺν τὰ μιλοῦσε καὶ τὰ ἔγραφε ἄπταιστα. Ὑπάρχει μάλιστα χειρόγραφο τοῦ Σπήλιου Χαραμῆ, ἀδημοσίευτο («Ἑλληνοαλβανικὸ λεξικό»).

Οἱ Χαραμῆδες ἦσαν στὴν Ὑδρα ἔμποροι καὶ ναυτικοί. Στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 21 ὁ καπετὰν γέρο-Σπηλιώτης Χαραμῆς, πρὸ-πρὸ πάππος τοῦ Γιάννη, ἔλαβε μέρος στὸ ναυτικὸ Ἀγῶνα μὲ τὸ ιδιόκτητο καράβι του τῶν 30 κανονιῶν. Ἐγινε μάλιστα γνωστός, γιὰτὶ μετέφερε μὲ τὸ καράβι του τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἁγίου Ὄρους γιὰ φύλαξη στὴν Ὑδρα, ὥστε νὰ σωθοῦν ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μετὰ τὴν ἴδρωση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ὁ Σπηλιώτης Χαραμῆς ἐπέστρεψε τοὺς θησαυροὺς καὶ γιὰ τοῦτο ἡ μονὴ Ἰβήρων τοῦ ἔδωσε μὲ μία βουῖλλα τὸ δικαίωμα αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοί του νὰ ἀντιπροσωπεύουν γιὰ πάντα τὴ μονὴ Ἰβήρων στὸν ἔξω κόσμον. Αὐτὸ τὸ δικαίωμα τὸ ἔχει διατηρήσει ἡ οἰκογένεια Χαραμῆ ἕως σήμερα καὶ εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι θεῖος τοῦ Γιάννη Χαραμῆ (ἀδελφὸς τοῦ παπποῦ του) ἦταν ἠγούμενος τῆς μονῆς Ἰβήρων στίς ἀρχές τοῦ αἵωνα.

Ὁ Σπήλιος Χαραμῆς πατέρας τοῦ Γιάννη, ὑπῆρξεν ἀξιόλογος ὀφθαλμολόγος στὴν Ἀθήνα, σπουδασμένος καὶ στὸ ἐξωτερικὸ καθὼς καὶ ὁ ἀδελφός του Δάμπρος ἀπὸ τοὺς πρώτους Ἑλληνες οὐρολόγους τῆς ἐποχῆς του.

Ἐπάρχει λοιπὸν πνευματικὴ κληρονομικὴ πηγὴ γιὰ τὸ μικρὸ Γιαννάκη ποὺ γεννήθηκε στὶς 11 Νοεμβρίου τοῦ 1904 καὶ κράτησε ἀπὸ τότε αὐτὸ τὸ ὑποκοριστικόν.

Εἶχε μπροστά του τὸ παράδειγμα πατέρα πετυχημένου γιατροῦ ποὺ θεράπευε, ὅσο τοῦ ἐπέτρεπαν τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη οἱ ἐπιστημονικὲς συνθῆκες, «τὰ μάτια τοῦ κόσμου» ποὺ ἔκλαιγαν τότε συχνότερα ἀπὸ σήμερα, ὅχι συναισθηματικὰ ἀλλὰ ἐπειδὴ συχνότεροι ἦσαν οἱ ἐρεθισμοὶ τῶν ματιῶν καὶ συχνότερες οἱ ἀθεράπευτες παθήσεις τους καὶ ἡ τύφλωση. Ζωηρὸς καὶ μὲ τὴ φυσικὴ νεανικὴ περιέργεια ὁ Γιαννάκης ἐρευνοῦσε τὸ πατρικὸ περιβάλλον καὶ ἀνακάλυπτε κρυφὰ τοὺς φακούς καὶ τὴν ἐργαλειοθήκη τοῦ πατέρα του, μὲ κληρονομικὸ ἐνδιαφέρον ποὺ ὀφείλονταν σὲ ταλέντο ἀκάθεκτο ποὺ τὸν ὀδηγοῦσε, ὅπως τὰ παιδιὰ πολλῶν γιατρῶν, στὴ μίμηση.

Καλοαναθεμεμμένος ἀπὸ τὸ αὐστηρὸ ἀστικὸ σπῆτι του, καὶ παρ' ὅλη τὴν παιδικὴ ζωηρότητά του, ἔγινε καλὸς μαθητὴς καὶ ἀριστοῦχος φοιτητὴς στὴν Ἱατρικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνας. Ἄν ἔπαιζε καμιά φορὰ, ὅπως πολλοὶ ἀπὸ μᾶς, πετροπόλεμο στοὺς σκονισμένους ἢ λασπωμένους δρόμους τῆς Ἀθήνας, τὸ βράδυ στὴν προσευχὴ του παρακαλοῦσε τὸ αἰώνιο φῶς νὰ τὸν βοηθήσει νὰ φτάσει στὴν ἐξυπηρέτησή του καὶ στὴν προστασία καὶ θεραπεία τῶν ἀνθρώπινων ματιῶν ποὺ κινδύνευαν νὰ παύσουν νὰ τὸ βλέπουν. Τὸ χέρι βοήθησε τὴν Ἀθηνᾶ καὶ ἔτσι σύντομα ἦρθε ἡ στιγμή ὅπου ἡ παιδικὴ φιλόδοξη φαντασία ἔγινε πραγματικότητα, ἀφοῦ βέβαια πρωτύτερα ὑπηρετήσε τὴν στρατιωτικὴ του θητεία στὸ ναυτικὸ (1924).

Γεμάτο πειρασμούς ἦταν τὸ θρυλικὸ Παρίσι τοῦ 1926 - 1929 ποὺ δὲν περιφρονοῦσε ὁ νεανίας ὅταν ἔφτασε ἐκεῖ γιὰ νὰ εἰδικευθεῖ στὸν κλάδο τοῦ πατέρα του. Ἀλλὰ τὸ ἀκτινοβόλο ἀστέρι ἔλαμπε ἀδιάκοπα στὸ δρόμο του ὥστε νὰ μὴν παραστρατήσῃ.

Ἡ ἐργασία στὰ νοσοκομεῖα ἔγινε ὁ μόνος σκοπός του. Κάποια βραδυνὰ ποὺ οἱ βοηθοὶ τῆς κλινικῆς εἶχαν ἐτοιμάσει κάποια γιορτὴ μὲ ἐκλεκτὸ φαγητό, ὁ Γιαννάκης τὸ γεύτηκε μέσα στὸ χειρουργεῖο, ἐνῶ περιποιοῦταν ἕναν βαρεῖα τραυματισμένο, ποὺ ἄλλωστε καὶ ἔσωσε τὰ μάτια του. Τοῦτο σημαίνει πὼς νύχτα μέρα ὑπηρετοῦσε βοηθὸς στὸ Πανεπιστημιακὸ Ὀφθαλμιατρεῖο, γιὰ νὰ μαθαίνει ὅσο γίνεται πιὸ σύντομα καὶ πιὸ πολλὰ ὥστε ἡ πείρα νὰ αὐξάνει. Τὸ κληρονομικὸ Ἀρβανίτικο κεφάλι πρόσφερε ἐδῶ πείσμα χρήσιμο γιὰ μάθηση καὶ ὑπομονή, ποὺ σύντομα ἔδωσαν ὄριμους καρπούς. Πῶς ὁμως ὁ ἄνθρωπος ποὺ λάτρευε τὸ φῶς νὰ μὴ

τρέξει στις πηγές τῆς τέχνης καὶ τῆς ἱστορίας ; Αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον τὸν ἔφερε στὸ Μουσεῖο τοῦ Λούβρου ὅπου παρακολουθοῦσε μαθήματα γιὰ τὴ ζωγραφικὴ καὶ τὴ γλυπτικὴ. Ἀπ' αὐτὸν τὸν συνδυασμὸ τῆς ὀφθαλμολογίας μὲ τὴν τέχνη θὰ προκύψει ἀργότερα ἡ περίφημη μελέτη του γιὰ τὴν ὄραση τοῦ Θεοτοκόπουλου. Εἰδικότερα ὁ σύνδεσμός του μὲ τὸ φῶς τὸν ὀδήγησε πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴ φωτογραφία ποὺ καλλιέργησε σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ βίου του, ὥστε ἀφήνει σήμερα μιὰ ἀξιόλογη συλλογὴ ἀπὸ ἀξιοθαύμαστες καλλιτεχνικὲς φωτογραφίες.

Μαζὶ μὲ τὴν αὔξηση τῆς κλινικῆς πείρας καὶ τῆς ἐγχειρητικῆς ἐπιδεξιότη-
τας, φύτρωναν καὶ τὰ συστατικὰ τῆς ἐρευνητικῆς φαρέτρας, ἀπαραίτητα γιὰ τὴ
δημιουργία ἀκαδημαϊκῶν ἱεραρχικῶν ἀπαιτήσεων.

Ἀπὸ τὰ 1927 - 1930 ἀναπηδοῦν 26 ἐρευνητικὲς ἀνακινώσεις καὶ δημοσιεύ-
σεις σὲ ἔγκυρα γαλλικὰ περιοδικά. Μιὰ σύντομη διακοπὴ τὸν ξαναφέρει στὴν
Ἀθήνα ὅπου ἀνακηρύσσεται ἀριστοῦχος διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς. Στὰ 1928
ἐργάζεται στὴν ὀφθαλμολογικὴ κλινικὴ τοῦ Βερολίνου. Ἀρχίζει τώρα πιά νὰ κινεῖ
τὸ ἐνδιαφέρον τῶν κορυφαίων τοῦ κλάδου του ποὺ τοῦ προσφέρουν ὑποτροφία στὸ
Πανεπιστήμιο τῆς Οὐτρέχτης καὶ συγχρόνως τοῦ ἀναθέτουν τὴν διεύθυνση τοῦ
Ὄφθαλμολογικοῦ Ἰατρείου τοῦ Γαλλικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ στὸ Παρίσι (1929).
Τὸ 1930 καταλαμβάνεται ἀπὸ τὸ ὄριο τῆς ἡλικίας ὁ Γάλλος δάσκαλός του, καὶ
δὲν ἀποκλείεται μὲ αὐτοῦ τὴν ὑποστήριξη νὰ συνεχίσει τὴ σταδιοδρομίαν του στὴ
Γαλλία. Ἀλλὰ ὁ Σπήλιος Χαραμῆς δὲν ἐπιτρέπει στὸ γυιὸ του τὸν ἐκπατρισμό.

Ξαναγυρίζει λοιπὸν στὰ 1931 ὄριμος πιά τώρα καὶ ἀναγνωρισμένος ὀφθαλ-
μολόγος στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ μὲ τὶς γνώσεις του τὴν πατρίδα του,
ἀλλὰ μὲ μετριοφροσύνη καὶ χωρὶς πρόωρες Ἀκαδημαϊκὲς ἀπαιτήσεις. Ἀρκεῖται
νὰ γίνῃ ἐπιμελητὴς στὴν Πανεπιστημιακὴ Κλινικὴ τοῦ ὀφθαλμιατρείου, καὶ ὕστερα
ἀπὸ τὴν ἀποχώρηση τοῦ προϋσταμένου Καθηγητῆ, τοῦ ἀείμνηστου ἀκαδημαϊκοῦ
Γ. Κοσμετάτου, μὲ τὸ ὄριο τῆς ἡλικίας, προσωρινὸς ἀναπληρωτὴς διευθυντῆς του.
Εἶναι νωρὶς ἀκόμα καὶ θὰ ἦταν προπέτεια νὰ ὑποβάλλῃ ὑποψηφιότητα στὴν ἔδρα.
Περιμένει λοιπὸν. Ἀλλὰ πρωτεργάτης, δημιουργεῖ τὴν Ἑλληνικὴ Ὄφθαλμολογικὴ
Ἑταιρεία — καὶ στὰ 1932 ἐκλέγεται ὑφηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ
Διευθυντὴς τῆς ὀφθαλμολογικῆς Κλινικῆς τοῦ τότε προσφυγικοῦ Νοσοκομείου.
Ἀνικανοποίητος ὅμως ἀπὸ τὰ πενιχρὰ ἐπιστημονικὰ καὶ κλινικὰ μέσα, ἀποφασίζει
μὲ δικούς του οἰκονομικοὺς πόρους νὰ ἰδρύσῃ τὴν πρότυπὴ Ὄφθαλμολογικὴ Κλινικὴ
τοῦ Νοσοκομείου τοῦ Ἑλληνικοῦ Σταυροῦ, ποὺ διεθύνει 14 χρόνια, καὶ σ' αὐτὴν
παρέχει τὸ μέτρο τῆς ἰκανότητάς του στὴν κοινωνία καὶ τοὺς φοιτητὲς. Ἐκεῖ ἐκτελεῖ
τὶς δύσκολες ὀφθαλμολογικὲς ἐγχειρήσεις μὲ τὰ τέλεια μέσα ποὺ ἔχει προσφέρει ὁ
ἴδιος, καὶ ἐκεῖ διδάσκει φοιτητὲς καὶ γιατροὺς ποὺ τρέχουν νὰ τὸν παρακολουθή-

σουν. Ἐκδίδει τότε τὸ διδακτικὸ σύγγραμμά του, Ὁφθαλμολογία. Ὁ Χαραμῆς ἄλλωστε ὑπῆρξε σαφῆς, εὐγλωττος καὶ ἐξαιρέτος ἀκαδημαϊκὸς δάσκαλος. Δὲν παραλείπει ὅμως καὶ τὴν παρουσία του στὸ ἐξωτερικόν. Στὴν Halle τῆς Γερμανίας ἐκτελεῖ πρωτοποριακὰ πειράματα, σχετικὰ μὲ τὴν ἀποκόλληση τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ὅπου συμβάλλει στὴ σύγχρονη θεραπευτικὴ ἀγωγή του. Στὰ 1935 ἐκλέγεται ἑκτακτος καὶ στὰ 1937 ἐπικουρικὸς καθηγητῆς, χωρὶς νὰ διορισθεῖ ἀπὸ τὴ δικτατορικὴ κυβέρνησις. Ἡ ἔκρηξη τοῦ πολέμου τὸν βρῖσκει πρόεδρος τοῦ Νοσοκομείου θυμαίων πολέμου. Τὴν ἴδια ἐποχὴ διευθύνει τὸ ὀφθαλμολογικὸ Κέντρο τοῦ Στρατοῦ, καὶ στὰ 1945 ἀναλαμβάνει ἐμπιστευτικὴ ἀποστολὴ στὴν Αἴγυπτο.

Στὰ 1947 ἐκλέγεται τακτικὸς καθηγητῆς, ἐκλογή πού τὸν τιμᾷ ἀλλὰ καὶ τὸν βάζει σὲ δίλημμα. Γιὰ νὰ ἀναλάβει δηλαδὴ τὴν παλιὰ Πανεπιστημιακὴ Κλινικὴ στὸ Ὁφθαλμιατρεῖο, τὸν ὑποχρέωσαν ὡς καθηγητῆ τῆς ἔδρας, νὰ ἐγκαταλείψει τὴν ὡραία κλινικὴ πού μὲ τόσους κόπους καὶ οἰκονομικὰς θυσίας δημιούργησε στὸ Νοσοκομεῖο τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ὡστόσο δὲν διστάζει νὰ προβεῖ καὶ στὴν δεύτερη αὐτῆ θυσία. Ἔτσι ἐγκαταλείπει τὸν Ἐρυθρὸ Σταυρὸ καὶ ἀναλαμβάνει τὴ Διεύθυνση τοῦ ὀφθαλμιατρείου ἀλλὰ καὶ πάλι μὲ σχεδὸν δικὰς του δαπάνες, γιὰ νὰ ἀναδιοργανώσει ἐκ βάθρων τὸ παλιὸ Ὁφθαλμιατρεῖο, τὸ πρῶτο δηλαδὴ Νοσοκομεῖο τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας πὸν κτίστηκε στὰ 1831. Μὲ τὸ ὄργανωτικὸ καὶ διοικητικὸ δαιμόνιό του παρέχει τὴν ἀπόδειξη πὼς δὲν παλιώνουν τὰ στερεὰ πέτρινα κτίρια ἀλλὰ συγχρονίζονται μὲ ἀκούραστες προσπάθειες καὶ μὲ ἀποτέλεσμα τὸ πρότυπο σημερινὸ Ὁφθαλμιατρεῖο πὸν τὸ θανμάζουν οἱ ξένοι καὶ τὸ καμαρώνει ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστῆμη καὶ ἡ κοινωνία. Ὅχι μόνον ἄφθονοι ἄποροι ἀλλὰ καὶ πολλὰς προσωπικότητες τοῦ τόπου μας μαρτυροῦν γιὰ τὴν ἄφογη λειτουργία του καὶ τὴ διδακτικὴ του ἀπόδοση.

Μὲ τὴν ἀνάληψη τῆς καθηγεσίας καὶ τὴν ἀναγνώριση καὶ ἐπικράτηση τῆς προσωπικότητος τοῦ Χαραμῆ σὰν ἐπιστήμονα περιωπῆς καὶ γιαιτροῦ μεγάλης κλινικῆς ἀξίας, συγκεντρώνει τὴν ἀνεπιφύλακτὴ ἐκτίμησις τοῦ ἱατρικοῦ κόσμου καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Στὰ 1948 γίνεται ἐπίσημος γιαιτρος τῆς Βασιλικῆς οἰκογένειας καὶ ἰδρύει τὴν «Τράπεζα Ὁφθαλμῶν», ἀπαραίτητη γιὰ τὴ συγχρονισμένη ἐξυπηρέτηση τῶν σχετικῶν ὀφθαλμολογικῶν προβλημάτων. Στὰ 1950 ἐκλέγεται μέλος τοῦ Παγκόσμιου Ὁργανισμοῦ Ὑγείας, μέλος τῆς διοικήσεως ἐπιτροπῆς τῆς Παγκόσμιης Ὁργανώσεως ἐναντίον τοῦ τραχώματος καὶ σύμβουλος τοῦ θεραπευτηρίου Ἐδαγγελισμός. Ἐπεκτείνεται ἡ προβολὴ του στὸ ἐξωτερικόν καὶ ἔτσι τοῦ ἀνατίθεται στὰ 1960 ἡ προεδρία τοῦ ἀλησμόνητου πρώτου Πανευρωπαϊκοῦ Ὁφθαλμολογικοῦ Συνεδρίου στὴν Ἀθήνα, ὅπου παρελαύνουν μὲ τὶς τηβέννους τους στὸν τόπο μας,

δλοι οί Εὐρωπαϊοὶ κορυφαῖοι ὀφθαλμολόγοι. Ἐκλέγεται μέλος τῶν περισσότερων Διεθνῶν Ὀφθαλμολογικῶν Ἑταιρειῶν καὶ Ὁργανώσεων, καὶ πρωτοστατεῖ στὴν ἴδρυση τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ὀφθαλμολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ Διεθνoῦς Ὀφθαλμολογικοῦ Συμβουλίου.

Θὰ χρειάζοταν πολὺς χρόνος καὶ χῶρος γιὰ νὰ ἀναφερθοῦν οἱ ἐπανελημμένες προσκλήσεις του στὴν Εὐρώπη στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες καὶ τὶς Ἀσιατικὰς ἀκόμα χῶρες, ὅπου ἀναπτύσσει τὶς ἀπόψεις τῆς πείρας του καὶ ἐπιδεικνύει μὲ σειρὰ κινηματογραφικῶν ταινιῶν τὶς λεπτεπίλεπτες ἐγχειρητικὰς του μεθόδους ποὺ γίνονται δεκτὰς μὲ ἰδιαίτερον πάντα ἐνδιαφέρον.

Στὰ 1967 εἶχα τὸ προνόμιο καὶ τὴ χαρὰ νὰ τὸν ὑποδεχθῶ ὡς τακτικὸ μέλος τῆς Ἀκαδημίας καὶ νὰ τὸν καλωσορίσω ἐκ μέρους τῆς Συγκλήτου, χρησιμοποιοῦντας τὸν χαριεντισμὸ πὼς ὅ,τι ἔκανε «τὸ ἔκανε τάχα γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου», ὅχι βέβαια μὲ τὸ λαϊκὸ ἐπιδεικτικὸ νόημα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔννοια τῆς κυριολεξίας. — Γιατὶ πραγματικὰ ὁλος ὁ βίος τοῦ Χαραμῆ εἶναι ἀφιερωμένος «στὰ μάτια τοῦ κόσμου». Ἡ ἀπάντησις τοῦ Χαραμῆ στὴν προσφώνησή μου ἀσχολεῖται μὲ τὸ φῶς, καὶ εἶναι δεῖγμα τῆς βαθειᾶς του πολύπλευρης μορφώσεως.

Ἀγάπησε τὴν Ἀκαδημίαν καὶ πρόσφερε πάντα πρόθυμα τὶς πολύτιμες ὑπηρεσίες του ὡς πρόεδρος τῆς Πρώτης Τάξεως τῶν Ἐπιστημῶν, καὶ ὡς Γραμματεὺς τῆς Ὀλομέλειας, καὶ μέλος πολλῶν ἐπιτροπῶν.

Ὅλα τὰ ὀφθαλμολογικὰ προβλήματα ἀπασχόλησαν τὸν Χαραμῆ. Κυριότερα ὁμως ὁ καταρράκτης, ἡ ἀποκόλλησις τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ὅπου ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς πρωτοπόρους τῆς σύγχρονης θεραπείας, καθὼς καὶ τὸ τράχωμα ποὺ κατόρθωσε νὰ ἐξαλείψει σχεδὸν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ ἡ κερατοπλαστική, ὅπου ἐπίσης συγκαταλέγεται ἀνάμεσα στοὺς πρωτοπόρους. Οἱ ἐπιστημονικὰς ἐργασίαι, ἀνακοινώσεις καὶ ἐπιδείξεις του ὑπερβαίνουν τὶς 300. Μία μόνο πικρία τοῦ ἐπιφύλαξε ἢ δικτατορία, ὅτι ἐνῶ ὁ Χαραμῆς δημιούργησε τὸ Ὀφθαλμολογικὸ Κέντρο Ἀθηνῶν σὰν ἐπιστέγασμα τοῦ μόχθου του, τοῦ στέρησε τὴν ἱκανοποίησιν νὰ τὸ χαρεῖ ὅπως ἄξιζε.

Σειρὰ ἀπὸ ἐλληνικὰ καὶ ξένα παράσημα στόλισαν τὸ στήθος του. Χωριστὰ ὁμως πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν προσωπικὰ ἐπιστημονικὰ μετάρια τῆς ἀξίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς πόλεως τῶν Παρισίων, τῆς Μεξικανικῆς Κυβερνήσεως, τῆς Βαλκανικῆς ὀφθαλμολογικῆς Ἐνώσεως, τῆς πόλεως τοῦ Ἄλπι, τοῦ ὀφθαλμολόγου Τράντα, μετάρλιο Helmholtz, Favaloro καὶ ἄλλα. Ἐπίσης εἶχε διατελέσει ὑπουργὸς Ὑγιεινῆς στὴν ὑπηρεσιακὴ Κυβέρνησις τοῦ 1961.

Ἀλλὰ ἡ περιγραφή τῆς σταδιοδρομίας δὲν καλύπτει νομίζω παρὰ τὴ μονόπλευρὴν διάστασιν τοῦ ἥρωα ἐκεῖ ὅπου ἔδρασε καὶ διέπρεψε. Ἡ σταδιοδρομία προσ-

διορίζει δηλαδή τὸ πλαίσιο τοῦ βίου. Καὶ ἂν ἀπὸ τὶς πράξεις του διαφαίνεται μὲ κεντροφόρες ἀκτίνες ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ἐν τούτοις ἀνάγκη νὰ συμπληρωθεῖ κεντρομόλως ἢ προσπάθεια τῆς περιγραφῆς τοῦ ἀτόμου ποὺ δημιούργησε τὸ πλαίσιο του.

Ὁ Γιάννης Χαραμῆς, ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ εἶναι προσωπικότητα ἐξαιρετικὰ ἐλκυστικὴ γιὰ ν' ἀπασχολήσῃ τὸ πινέλο τοῦ ζωγράφου καὶ τοῦ ψυχολόγου τὴ διορατικὴ ἀνίχνευση. Δὲν εἶμαι βέβαια, οὔτε ὁ καλλιτέχνης οὔτε ὁ ἐρευνητὴς ποὺ θὰ εἶχαν τὶς ἀξιώσεις αὐτῶν τῶν ἀρμοδιοτήτων. Πολύχρονη ὁμως φιλία συμπληρώνει ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ψυχρὴ ἀντικειμενικότητα τοῦ βιογράφου, μὲ τὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἀτομικὴ μνήμη πειστικότερα, νομίζω τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀφοῦ ἡ φιλία εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συμπτώσεως συναισθημάτων δύο ἀνθρώπων, θὰ προσπαθῆσω νὰ περιγράψω ἐκεῖνου τὴ φιλικὴ συμβολὴ ποὺ συνοδεύεται καὶ ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ ἐκ μέρους μου προσφορὰ καὶ ἀνταπόκριση. Ὅταν ρώτησαν τὸν Montaigne γιατί εἶχε τόσο πολὺ συνδεθεῖ καὶ τόσο θρηνήσει τὸ βραχύβιο φίλο του La Boetie, ποὺ εἶχε 33 χρονῶν πρόωρα χαθεῖ, ἀπάντησε: «Γιατὶ αὐτὸς ἦταν αὐτὸς καὶ ἐγὼ ἤμουν ἐγὼ». Ἄν ἡ ἀπάντηση αὐτὴ δὲν εἶναι βέβαια ἱκανοποιητικὴ γιὰ τὸν τρίτο, ἐκεῖνος ποὺ τὴ διατύπωσε ἔδωσε ὡστόσο ὅλο τὸ πραγματικὸ μέτρο τῆς φιλίας. Δίχως ἀναδρομὴ σὲ θεωρητικὲς φιλοσοφικὲς καὶ ψυχολογικὲς ἀναζητήσεις τοῦ ὀρισμοῦ τῆς φιλίας, γιὰ μένα ἡ φιλία ποὺ στενὰ μᾶς σύνδεσε θὰ μπορούσε πολὺ σύντομα νὰ διατυπωθεῖ σὰν ἀποτέλεσμα τοῦ «κλίματος» ποὺ εἶχε δημιουργηθεῖ ἀνάμεσά μας. Τὸ νὰ ἐξάρω τὴν εἰλικρίνεια, τὴν τιμιότητα τὴν εὐγένεια τῆς προσφορᾶς τοῦ ἀνδρός, τὴν ἀπέραντη καλωσύνη του καὶ τὰ ἄφθονα ἄλλα ψυχικὰ χαρίσματά του περιττεύει, γιατί σὲ ὅλους ὅσους τὸν γνώρισαν εἶναι ἀλησμόνητα. Γιὰ μένα ὁμως, καὶ πιστεύω καὶ γιὰ κείνον, τὸ κλίμα τῆς ἐπαφῆς μας ἦταν αὐτὸ ποὺ χαρακτήριζε τὴ φιλία μας. Μεταφορικὰ μπορῶ νὰ πῶ πῶς ἦταν: «ἡ θαλπωρὴ τὸ χειμῶνα καὶ ἡ δροσιὰ τὸ καλοκαίρι». Τί πιὸ εὐχάριστο, πιὸ ἀγαπητὸ καὶ πιὸ εἰλικρινὰ ἀνθρώπινο ἀπὸ τὴν παρηγοριὰ ποὺ σοῦ φέρνει μέσα στὸ βάσανο τοῦ κλίματος ἡ παρουσία καὶ ἡ ἀμοιβαία κατανόηση τοῦ φίλου.

Ἐκανα κατάχρηση τῆς ὑποκειμενικότητας γιὰ νὰ προβάλω στὸ καλειδοσκοπίο τοῦ βίου μας, τὸν λεπτοκαμωμένο, εὐλόγιστο, κομπὸ καὶ πάντα εὐδιάθετο φίλο μου, καὶ φίλο ὅλου τοῦ κόσμου. Τὰ χαρίσματά του, συνδυασμένα μὲ τ' ἀποτελέσματα τῆς σκληρῆς ἐργασίας, πρόβαλλαν τὸν Γιάννη Χαραμῆ σὰν τὸν «Ἰππότη τοῦ φωτός» ποὺ χάριζε παντοῦ τὰ δῶρα τῆς ἰκανότητάς του καὶ τῆς παρηγοριᾶς του τὰ θαύματα... δηλαδή τὴν «θαλπωρὴ τὸ χειμῶνα καὶ τὴ δροσιὰ τὸ καλοκαίρι».

Στὸ σπίτι του, αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς περιουσίας του βρῆκαν τὸν ἰδανικὸ σύντροφο. Γιατὶ ἡ ξανθιά ὁμορφιά τῆς Ἀγγέλας Πολίτη ποὺ ἔγινε τὸ ἀξια-ΠΑΑ 1978

γάπητο και ἐπιβλητικό του ταῖρι, εἶχε ἐκτιμήσει καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον τὰ ἀξέχαστα χαρίσματά του. Ἄλλὰ καὶ ὁ «καλλιτέχνης τῶν ματιῶν» μάντευε πὼς μέσα στὰ γαλανὰ θὰ κυμάτιζε ἡ εὐτυχία. Τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ ἐγγόνια του, γεμᾶτα ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον ποὺ θὰ τοὺς φώτιζε τοῦ παπποῦ τὸ ἀστέρι, τὸν λάτρευαν καὶ δύσκολα θὰ συνηθίσουν τὴν ἀπουσία του.

Τὸ φιλόξενο σπίτι του, τὸ γεμᾶτο πολύτιμη καλαισθησία καὶ ἀρχοντικές περιποιήσεις, μένει ἀξέχαστο. Καὶ ὁ περίφημος Μόλος τῆς Ὑδρας, αὐτὸ τὸ λιμανάκι τῆς χαρᾶς, μάταια θὰ ἀγναντεύει νοσταλγικὰ τὸ πέλαγος ποὺ ἔφερεν κάθε τόσο τὸν κουρασμένο ἀφέντη νὰ ξαποστάσει στοὺς ἀνθισμένους κόλπους του, ποὺ τόσο τοὺς εἶχε φροντίσει. Πικρὲς τύψεις θὰ συμβολίζουν τὰ δέντρα του ποὺ ἔδωσαν τὴν ἀφορμὴ στὸ ἀτύχημά του, καὶ ποὺ ἔτσι ὀδήγησαν ὕστερα ἀπὸ πέντε χρόνια, στὸν πρόωρο θάνατό του.

Σὰν μαῦρο σύννεφο θὰ παραμένει στὴ μνήμη ὄλων ἐκείνων ποὺ τὸν παρακολούθησαν ἀπὸ κοντά, ὁ Γολγοθᾶς τῶν τελευταίων ἡμερῶν του.

Οἱ φίλοι του καὶ οἱ τόσοι ξένοι ποὺ τὸν θαύμαζαν δὲν θὰ τὸν ξεχάσουν ποτέ. Οἱ νεώτεροι θὰ προσπαθοῦν ἀπὸ τίς περιγραφές νὰ ἀντλοῦν τὴν εἰκόνα τῆς προσωπικότητάς του. Καὶ ὁ θῶκος τῆς Ἀκαδημίας ποὺ παρέμεινε κενὸς θὰ συμβολίζει πάντα τὴν παρουσία τῆς ἀπουσίας του.

Τὸ «Περισσότερο φῶς» ποὺ μαζί μὲ τὸν ποιητὴ τὸ γύρευες καὶ σύ, θὰ τὸ βρῆκες ἐκεῖ ποὺ πῆγες σὰν ἐπιβράβευση τοῦ μόχθου Σου, ἀλησμόνητε Γιάννη Χαραμῆ.